

AZ ÚT

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK :

DR. TAVASZY SÁNDOR

DR. IMRE LAJOS

XXI. ÉVFOLYAM

1939.

TARTALOMJEGYZÉK.

Az Ige tükrében :

I. L. : Átkelés . . .	257
„ A felhő alatt . . .	129
Káli Dénes : Csak emberek	73
„ Nem lesztek gyümölcsstelenek	229
„ Tiltakozik az Isten .	157
Nagy András : A választott sereg	33
„ A választott sereg jövődjöje	136
„ Ítélet és szabadítás .	3

Prédikáció-vázlatok :

Czirják Károly	8
Deák Ferenc	197
Gazda Lajos	159
Gödri Endre	259
I. L.	75, 97, 281
Molnár Károly	131
Nagy Zoltán	41
Orth Imre .	231
Szigethy Béla .	162

Cikkek, tanulmányok :

Biró Mózes : A konfirmációi előkészítés nehézségei	48
Biró Sándor : A német protestantizmus helyzete 1938 ban	55
„ A román iskolapolitika új útjai . . .	102
„ Az ötvenéves francia ker. szociálizmus .	168
Dósa Dániel : Hogyan készitek elő konfirmációra ? .	45
H. J. : A személyes lelkigondozás módjai .	183
Dr. Illyés Géza : Id. Nagy Domokos élete	12, 65, 86
„ Sámuel Aladár	121, 175
I. L. : „ Egy év a biblia terjesztésének történetéből .	285
„ Egyh. törvényh. új követelményei .	202, 237, 264, 291
„ Egyházunk munkája a mérlegen .	25
„ Gyülekezet-e az iskola ?	115
Káli Dénes : Tegye, ne tegye ?	23

Kovács Lajos: Az iskola a gyülekezetben	17
Kozma Tibor: Tanulmányútam Svájcban 213, 245, 279, 295	
László Dezső: Az Isten népe	79 108
Georg Koepgen: A szó hatalma	273
Molnár Károly: A konfirmáció után	53
Orthodoxia kai protestantismus	91
Nagy Zoltán: Tekintély és fegyelem a ker. nevelésben	142
Sz. S.: Örömeim és csalódásaim a lelkipásztori szolgálat kezdetén	84
Thurneysen—Kiss Béla: A prédikáció feladata	219 250
W. Hoch—Schuller Ödön: A lelkipásztor	300

Adatok, megjegyzések:

A vasárnapi iskolai munka a háborús Angliában	255
H. J.: A „vasárnapi iskola“, ifjúsági munkánk őse	31
I. L.: Engedelmesség és szalmaláng	159
Kazinczy Ferenc, neveltetéséről	255
Részletek egy lelkipásztor leveléből	151

Irodalom, Folyóiratszemle:

A keresztyén élet alapkérdései (Bibliaköri vezérfonal)	256
Bartha Tibor: Isten Igéje és igehirdetésünk (I. L.)	128
Dr. Czeplédy Sándor: A prédikáció gyülekezetszerűsége (László Dezső)	95
Dr. Gönczy Lajos: Mi szükségünk van az Ótestamentumra? (I. L.)	227
Horváth Jenő: A külmiszió lényege (Mózes András)	187
Kálvin János magyarázata Pál apostolnak Timotheushoz írt leveleihez (Musnai László)	94
Konfirmációra előkészítő Káté (M. Nagy Ottó)	152
László Dezső: A gyülekezetünk élete (I. L.)	256
„ A ma élő romániai ref. lelkipásztorok irodalmi munkássága (I. L.)	95
Márkus Jenő: Liberális szellem a ref. egyházban (I. L.)	194
Nagy Barna: A theol. módszer kérdése az ugynevezett dialektikai theológiában (dr. Czirják János)	306
Nagy Sándor Béla: A református istentisztelet Kálvin felfogása szerint (I. L.)	126
Pócs Lajos: Példák gyűjteménye (I. L.)	195
Dr. Tavasz Sándor: Az ethika mai kérdései (I. L.)	193
G. Weth: Weltmission musz sein (H. J.)	228
World-s Youth, Az ifjúsági keresztyén egyesületek világszövetségének folyóirata (I. L.)	154

AZ ÚT

Folyóirat a lelkipásztori és nevelői munka számára

XXI. ÉVFOLYAM

1939 I. SZÁM.

TARTALOM

**Öfelsége II. Károly király karácsonyi
szózata és újévi beszéde.**

Az Ige tükrében. *Itélet és szabadulás.* (N. A.)

Prédikációvázlatok (Czirják Károly.)

**Id. Nagy Domokos esperes kutyfalvi
lelkipásztor élete. (Dr. Illés Géza.)**

Az iskola a gyülekezetben. (Kovács Lajos.)

Tegye — ne tegye. (Káli Dénes.)

Egyházunk munkája a mérlegen. (I. L.)

**Adatok, megjegyzések. A „Vasárnapiskola”
ifjúsági munkánk őse. (H. J.)**

SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK:
DR. IMRE LAJOS DR. TAVASZY SÁNDOR

Felelős szerkesztő: DR. IMRE LAJOS

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Cluj, Calea Marechal Foch 38. Ref. Theologia

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Egész évre 120 Lei

Egyes szám ára 12 Lei

**Inregistrat la Tribunalul sub N-rul 1507/1938, la N-rul curent 26. szám alatt be-
jegyezve a cluji Törvényszéknél.**

Megjelent!

Megjelent!

Horváth Jenő:

Most szedtem a fáról

cimű elbeszéléses kötete, Reményik Sándor előszavával. Ára 70 L.

Ujdonság!

Megjelent!

Ujdonság!

Fülöp Ferenc:

Kuyper Ábrahámról

szóló életrajza.

Az aktuális kérdésekkel (iskolaharc, állam és egyház viszonya stb.) tele könyvre felhívjuk olvasóink figyelmét. Ára 20 lej.

Itt az Isten köztünk

A csendes óra és családi áhitat könyve az 1939. évre

A minden napra szóló igemagyarázatokat és imádságokat református népünk minden rétege használhatja. — Ára 28 lej.

Leszakithatós bibliai tömbnaptár

az 1939. évre. — A minden napra igemagyarázatot, imádságot és éneket tartalmazó tömbnaptár falra akasztható, vagy íróasztalra állítható, művészi kivitelű kemény hátlappal. — Ára 48 lej.

BÁNTÓ TERÉZ:

Fénysugarak

A kedves kis meséket elemista gyermekek, vasárnapi iskolások részére a legnagyobb szeretettel ajánlhatjuk.

A kis, szépkötésű füzet ára: 8 lej.

Magyar verseskönyv

Tartalmazza a magyar költészet legnagyobbjainak versremekeit. Terjedelme 80 oldal. Összeállította: VITA ZSIGMOND.

Ára 14 Lei.

Kaphatók az „Ifjú Erdély” kiadóhivatalában.

Ítélet és szabadulás.*

A vak szolga.

És. 42 : 18—25.

Izraelnek mindig az a mellékneve, ahogyan Istennel szemben viselkedik. Minden választott sereg, gyülekezet így kapja a nevét, a lelkipásztor is. Arról is ismernek meg minket, hogy kinek engedelmeskedünk. Minden választott nép legnagyobb kitüntetése az, hogy láthatja és hallhatja Isten dolgait. A bűn is ide telepszik meg, hogy meghamisítsa Isten szavát, kijátsza Isten tervét. A szolga áldozatul esik a látszatnak, a bűn igézetének. Izrael történelme, de az egyháztörténelem is azt mutatja, hogy a szolga, Isten mindenese, meghatalmazott követe hűtlenné lett.

Pedig Isten éppen e szolga által akart és akar e világban megdicsőülni. Igazzá akarja tenni az ő törvényét, az evangéliumot, tanúkul választja a leggyöngébbet, megkülönbözteti. Drága árat ígér és fizet az ő békességéért, mindent feltár előtte, magamagát adja s vállalja népe testi életét, szolgává léven maga is. És mégis Isten törvénye átokká lett a szolga életében. Isten szolgálait mindig a vakság és engedetlenség veszélye fenyegette. Az az ítélet, melyet Ura nevében szól, először őt éri, Isten rajta keresi meg kijelentett akaratát. Az Isten népe többet szenved, mint más nép, bűneiért testileg, lelkileg súlyosabban szenved, mint más bűnös. Az ő nevéért nagyon sokat kell szenvedni (Cael. 9 : 16). A bűnös következtetés szerint nem érdemes Istennek szolgálni.

A vád mégis fennáll : Isten neve épp választottai miatt káromoltatik, Isten megváltó üzenetét a követ rejtette el. Izraelnek a fogsággal testileg kell kiábrázolni és elszenvadni azt, ami a pogányokra ítéletként várt a választott nép sanyargatásáért. Ha Istennek való szolgálatát tehernek tekintette, meg kellett izlelni a másik szolgálatot, melynek fizetsége nem üdv, hanem rab-szolgaság és halál, melyből a menekülést a kiömlött harag zárja el, mely olthatatlanul égett és ég körülöttünk.

Ez a vád minden ma élő közösségnek szól, minden lelkipásztornak, minden vak szolgának. A vigasztalás csak a Bartimeusé : Könyörülj rajtam, Uram ! Az az Úr, aki szánja a foglyokat, aki halálra adott testével a harag elé állott s vállalta az átkot, örömhírré tette a szomorú beszédet minden vele szenvedő közösség és pásztor számára.

A szolga kárpótlása és biztonsága.

És. 43 : 1—7.

Mennyi fájó bosszuság az előző szakaszban, milyen szorongató szerelem lobog e versekben. Ég a lelkünk a szegységtől, mert érdemellenek vagyunk reá. Isten haragszik a bűnre, de szereti a bűnöst. Így is az övé vagyunk. A vak és gyáva szolgának mondja a mindenható Isten, hogy léte és szenvedése tőle van. Minden tőle van, benne élünk, vagyunk és mozgunk. Minden el van mondva, amit Isten az ő népével tett és ma is tesz.

A földi élet legsúlyosabb gyötrelme az, hogy árvának, kiszolgáltatottnak, megcsaltnak érezzük magunkat a bűnnel szemben, sőt életünket könyörtelen halál fenyegeti, naponta gyilkolja. Isten vállalta a vérbosszuló szerepét

* Vezérfonal a lelkipásztorok magános áhitata számára, decembertől február közepéig.

érettünk rokontalanért, Isten bosszút áll övéért. Lefizeti felgyült tartozásunkat, megvált rabságunkból. A népek, a világ kincsei csak arra valók, hogy Isten nagy művében, az ő népének megváltásában engedelmes vagy engedetlen eszközök legyenek, de az ő akaratát szolgálják. A férgescke, a hitvallók serege mindig kicsiny, de Isten megváltó szerelmében becsessé válik, annyira, hogy Isten egyetlen Fiát adta áldozatul a benne hívő kicsinyek megváltására. Rajta keresztül, az ő áldozatában, a kereszthalál által mérettünk meg. Lehet-e gyáva a hitvallók serege, ha Isten így szereti, bánthatja-e a megaláztatás, ha Isten e serget ennyire becsüli. Nem kárhozat-e félni azoktól, akik a testet fenyegetik?

Isten gyűjti e sereget állandóan. Nem hurcolható a fogoly oly messzire, hogy Isten ne menne utána és ne hozná vissza. Nem sülyedhet a bűnös oly mély örvénybe, hogy Krisztus keze és pillantása le ne érne hozzá. Valahol Isten kijelentett nevét vallják és e névbe belekeresztelkednek, ott visszfényként ragyog az Isten dicsősége, mely egyedüli magyarázója az ő tervének és módszerének. Nem a nagy népek megsemmisítése, vagy a kis népek felemelése a cél, hanem megváltottak megmentése az ő dicsőségének nyilvánvalóvá tételére.

Ebben a szeretetben nincs *ha*, nincs feltétel, Isten egészen testet öltött az ő Igéjében. Ellenállhatatlan kegyelem kiömlése maradék nélkül.

Ti vagytok az én tanúim.

És. 43:8—15.

Igy csak Izraelben történt, csak itt az egyházban, a választott seregben, a Krisztus nevében. Hitvallókon át ömlött a kegyelem bősége. Más evangéliumot még az angyalok sem hirdethetnek, mert nincs. A hitvallók is bűnösök, az ígéhirdető is vak, süket, de száját és fülét a Szentlélek Isten nyitja. A test, a földi hatalom tanúsága erőtelen, mert minden hatalom csak maga mellett tanuskodik és lényegében benne van, hogy Isten hatalmát kétségbevonja. Sorba állhatnak, de csak változásról és romlásról tanuskodhatnak. A megváltott vak és süket nép a népek szemében nevetség tárgya, ma kevesen hallgatják meg Krisztus népét. De e nép egyedüli tanúja Isten örök hatalmának és forró szerelmének. Isten mindenható Isten és hűséges atya. Ezt csak azok tudják, akiket Isten tanúkul választott. Ti és az én szolgám, azaz a megváltottak serege és az ő megváltójuk.

Mert valahol Istenről igaz tanúbizonyságot mondanak, csak általa, benne lehet. Tőle tudjuk és általa mondhatjuk csak, hogy Isten Isten, az egyház egyház. Minden nála nélküli tanuskodás hamis tanúság. Ő nyitja meg a vak szemét, adja vissza a süket hallását, ő cseréli meg az alkalmatlan népet, ő váltja meg és teszi alkalmassá, hogy a földi öröme épült káld hajókon evangéliumot hirdető nép örvendjen és ez örömhírszolgálat nyomán megváltozzék a világ ábrázata.

Nem állhatunk oda tanúnak, hív az Úr és akkor mennünk kell. Utánunk jön az Úr, lelki készültségben kell élnünk.

A hit tápláléka.

És. 43:16—21.

A hit a történelemből csak esetlegesen táplálkozik, mert nem a történelem ajándéka. Az a hit, amelyik csak a múltból táplálkozik, vagy éppen életkörülményekből, az emlékek sorsára jut és az emberre nézve lelki halált jelent. A hit nem tud táplálkozni, hanem Isten táplálja azt naponta lehelletével. Így látszik meg az élet a maga valóságában, hogy az csodák láncolata. Isten mindig újat cselekszik, csak az ő célja marad mindig ugyanaz és ő maga. Mindig a jelenben bizonyítja meg magát. Csak így nyer értelmet a múlt is, a hit szemével visszanezve, ahogyan azt Isten megmutatja. Csak úgy tudunk valamit Istenről, ha ő maga beszél és cselekszik. A régiokről való emlékezés bűneinket és hitetlenségünket juttatja eszünkbe és önváddá gyül, Isten szerint való bánatra készíttet, ha hittel tudunk visszanezni, de Isten figyelmeztet, hogy szüntelen reá nézzünk.

Isten újat cselekszik. Mindig *most* készül az ő műve. Kezdeté nem játszik, oly mélyen és oly messze van, visszanyulik az örökkévalóságba és ott is végződik. Ami jelenvaló, az mindig az Isten testet öltése, út a pusztában, víz a kietlenben. A pusztában is ő az, a vaskemencében — Egyiptomban is ő az enyhület, a fogságból hazatérőket ő terelgeti, pásztorként karján hordja a gyöngét, ő az, aki jön, akinek szigetek válnak tanítására, aki keresi Izrael elévedt juhait, hogy a szomjasnak inni adjon. Általa alkotja Isten magának a népet, mely minden időben az ő csodáiról tanuskodik. A hit belőle táplálkozik. A hit népe pedig az Isten személye körüli nép, amely naponta Isten kegyelmi ajándékából él.

Megdöbönt, ha arra kell gondolnunk, hogy miből táplálkozik a mi hitünk. Látjuk-e a csodákat, melyek hitünkéről beszélnek, az utat, mely hazafele vezet, a forrást, mely az élet vizét adja?

A kegyelem indoka.

És. 43 : 22—28.

Minden hívő lelkén áthúz a kérdések kérdése : miért olyan Isten, amilyen. Kegyelem és kárhozzát. Sajátságosan bibliaórai kérdés, mely a kérdező élet-halál küzdelmét jelzi. Isten mindig jelen van e kérdéseknél, néz reánk, de nem felel. A kegyelemnek nincsenek indokai, csak eseményei, tényei.

Hogy *vagyunk*, Isten kegyelmi ténye. Hogy hirt hallottunk a feltámadásról és az örökletről, az esemény és tény. De hogy mindez miért történt, azt azok sem tudták megmondani, akik szemtanúi voltak Krisztus halálának és feltámadásának.

Meg lehet-e érdemelni azt, amit Isten tett érettünk? Lehet-e előnyöket szerezni a kegyelemben való részesedésnél? Izrael magatartása képe a mi viselkedésünknek is. Izrael sokat áldozott, hogy Isten jókedvét megnyerje, de sokkal többet áldozott a maga kedvtelésére. Bálványainak boldogan áldozott, Istennek kénytelenségből, félelemből. Bálványainak egészen odaadta magát, Istennek csak a törvényben előírtat, néha sántát, bénát, hamis, vagy lejárt perselypénzt. És ezt is unta, belefáradt. Milyen kárhozzát, ha az igehirdetést mellékfoglalkozásként üzve unalmassá válik a vásárnap szolgálata s kinos teherre az Istenről való beszéd kötelezettsége, melyben kegyelmet kell hirdetni! Milyen fárasztó Istenre, emberre egyaránt, ha ki kell találnunk, amit ő mondana!

De az életégész számbavétele és Isten elé tartása sem elég, hogy Isten kegyelmét indokolttá tehetnők. Istennel szemben követeléssel fellépni, oly per, melynek vége nem a mi megigazulásunk, hanem kárhozzatra méltó voltunk feltárlása. Isten a lázadó perelő elé tárja a tényleges állapotot : az eredendő bűnt. A testet tűzre lehet adni, de ettől megmentődni nem lehet. Isten megigazíthat könyörületből, indokolás nélkül. De kárhozzatra is küldhet felebbezés nélkül. Izraelnek, de minden tanúul hívott közösségnek és minden igehirdetőnek igérete van mindkettőre. A kegyelem és kárhozzát szomszédok, mint a jobb és bal kéz, de egyiktől a másikhoz nincs átjárás.

A kegyelemnek egyetlen kijelentett indoka van : *enmagamért*. De ki mérte fel ennek az indulatnak erejét és értelmét? Ez az utolsó felelete Istennek minden emberi kérdésre. Jákobot szeretett, Ézsaut elvetette. Rajtunk könyörült, egyellen Fiát kiszolgáltatta. Minden emberi értelem porbahull a kegyelem eseményei és tényei láttára, de minden bűnös ujjongva hirdeti a bűnbocsánat és kegyelem ingyenvalóságát.

Az igaz nép.

És. 44 : 1—5.

A kegyelem megváltoztatja a földi dolgok rendjét, megaláz és felmagasztal. Isten igaznak nyilvánítja a bűnöst és szentnek a gyülekezetet. Valahányszor szól, mindig közelebb jön, a hívek serege mindig új nevet kap, akit megment, nevére kereszteli. Így szerez magának népet, így igazítja meg népét világ kezdetétől fogva világ végezetéig az ő igéjének hirdetése által.

Az igehirdető nem lehet tétlen szemlélője ennek a munkának, a közöny halált hoz számára, aki nincs vele, ellene van.

Isten mindezt az ő Fia által végzi. Benne választotta el Izraelt, azaz minden bűnöst. Reá való nézt rendezte el sorsunkat születésünk előtt, általa gondoskodott örök életünkről is. Rajta keresztül néz reánk, azért mond igaznak. Izrael magva ő, mert Izrael testét tette Isten az ő testévé, hogy legkisebb legyen az emberek között. Lehet-e olyan szegény gyülekezet, melyben ő testét ne ölthetne, ha hirdetik? Van-e oly bűnös pásztor vagy gyülekezet, melyet és akit Isten ne tudna felhasználni az ő céljaira? Kimondhatjuk-e az utolsó szót mi emberek a megátalkodott gyülekezet vagy pásztorárs felett?

Isten kiöntötte az ő Lelkét Izrael magvára, a Szent magra, a szűztől születettre és általa áldását a bűnös csemetékre. A földi élet átkát áldással cserélte fel, hogy amikor elmúlik a földi élet és nem lesz többé idő, ez az áldás, ez a kenet megvédjen az örök haláltól. Ez az ígélet pünkösztre néz a bűnösök vigasztalására. A fogságból való hazatérés ebben az ígéletben a bűntől való szabadulást, a tékozló fiú hazatérését példázza, a szomjas esengetést, akit Isten belekeresztel a Krisztus halálába, hogy bűnbocsánatot nyerjen és részese legyen a Krisztus feltámadásának.

A nép akkor igaz, ha ezt hirdeti, ezért szent gyülekezet a hitvallók közössége. Ma és mindig nyomorult világi közösség külsejét hordozta ez a nép, melyhez hozzátartozni kevésszer előnyt, sokszor gyalázatot és halált jelentett. De mikor vége lesz az időnek és aki tudja, hogy vége lesz az időnek, annak dicsekedése az, hogy beletartozhatik a megváltás ígéletét bírók seregébe. Ma mindenki kiabrándult a földi közösségekből, az emberek fel-darabolt lélekkel megcsaltan kóborolnak, csak egy út maradt: a Krisztusé, és egy nép: a hitvallók népe. És kitüntetés lesz beletartozni.

A lelkipásztor útjelző és kiáltó szó.

Minden egy kézben.

És. 45: 1—7.

A föld hatalma lenyűgözően nagyra nő, árnyékot tart a hitnek. Kísértés-lepi meg a hitvallók seregét, vajjon ki a nagyobb, Cyrus-e vagy Izrael Istene, vagy az az isten, aki e diadalmas királynak parancsol, lépteit szerencsésen vezérli. Más népek két istenben hisznek, egyik a rossz, másik a jó. Ki tudja kinek a kezében van Izrael sorsa. Szemlátomást nő a földi hatalom, a világ népei, kincse mind a győzhetetlené. Az egyház élete a hatalom talpa alá kerül s a diadalmenetben árván, kisemmizve zokognak a hit népének fiai. Tudja-e ezt Isten?

Istent igazolni vakmerő vállalkozás. Ő nem igazolja magát, hanem tényekre mutat. Cyrus Isten szolgája, az ő parancsát teljesíti. Fáraó szembe-szállt Istennel, Cyrus engedelmeskedik. A hatalom képviselői mind vagy Fáraónak, vagy Cyrusnak az utódai. Az egyiket Isten megkeményíti, a másikat kézenfogva vezeti; de mindig népe érdekében. A 40 évi vándorlás a halál árnyéka volt, a fogságramenetel az örök halál kezdetének látszott, Cyrusnak az a feladata, hogy a megkegyelmezett népnek lehetővé tegye a hazatérést. A földi hatalomnak mindig Istentől való rendeltetése van. A földi hatalomnak az a rendeltetése, hogy szemléltesse minden emberi földi nagyság mulandó voltát. Minden test fiú, a mulandóság Isten vigasztalásának kézzelfogható megnyilvánulása.

A hatalom versengése súlyos helyzetet teremt e világban, bizonytalanná teszi az életet, megpróbálja a hitet, a vizsályt nyomon követi a nyomor, a nyomorban buján terem a bűn, vajjon tudja-e ezt Isten? Általa, tőle van minden. Az ő kezében van minden. Minden az ő választottai javára van.

Kézenfogva vezeti, hatalommal felövezi, néven szólítja Cyrust, öntudatlan óriásokkal végezteti el azt, amit népe javára kigondolt. De mindig figyelmeztetés az egyháznak, hogy *valamit elfelejtett*, vagy még *valamit nem tanult meg*.

Tudjuk-e, hogy kinek adatott teljes hatalom?

Ha Isten nem látszik, fellázad a mulandóság, magának követeli azt a hatalmat, amelyet sáfárságra, szolgálatra kapott. Mihelyt Istent kihagytuk életünkben, a bűn azonnal jelentkezik és helyzetünk urává koronáz. Istent valószínűbb, mint előtte megalázni magunkat. A bűn arra tanít, hogy az adott esetben másképp, jobban cselekedtünk volna, mint Isten. Nem tudunk belenyugodni abba, hogy Cyrus *lehet* az Isten felkentje. A szenvedések felsorolása és igazságunk vitatása után Isten távolabb áll, elrejtőzik, vagy a viharból szól, mint Jóbnak: nem tartozik számadással. Jaj annak, akinek csak abból áll Istennel való közössége, hogy az ő intézkedéseit bírálhatja. Isten nem hallgatja meg e megjegyzéseket s hagyja, hogy azok égredobott köveként a kérdező fejére, ha nem a szívére, hulljanak. Vannak az egyháznak gyermekei, akik minden kínzó kérdésre megnyugtató feleletet tudnak adni. Vannak lelkek, akik az egyház erőtelenségeért és tévedéseiert Istent hibáztatják. Isten nem felel.

De megjelenik Isten akkor és ott, ahol és amikor népe üdvét hozza. Mindent megmond, amit tudnunk szabad. Elrejtőzködik kérdéseink elől, de előtte meg Cyrusnak, hogy népe üdvét előkészítse. Minden szenvedés előkészítés az üdvre. Cyrus azt a Jeruzsálemet kell, hogy építse, melyet egy másik hatalom lerombolt. Szolgálnia kell a jövő idők hitvallását, mely szerint csak Izraelben van Isten. Ott lesz nyilvánvalóvá Isten. Ott lesz világossá minden prófécia. Megjelenik Isten teljes dicsőségében és átveszi a hatalmat Cyrustól.

A népek keresik azt a helyet, azt a közösséget, azt az országot, melyben Krisztus a király.

N. A.

Prédikációvázlatok.

Az örömtelt szív.

Zsolt. 96

Nagyon kevés embernek van igazi öröme, pedig mindenki vágyik reá s munkálkodik érte. Sok ellensége van az ember örömének: bánat, csapások, csalódások stb. De nincs-e olyan öröm, mely mindezek ellenére is elveszíthetetlen tulajdonunk marad? Nem mi keressük-e rosszul az örömet?

Dávid király örvendezve viszi a frigyládát Jeruzsálembe. Öröme zsoltáréneklésben nyilatkozik meg. Szívének ez a mélyéig enged betekintenünk s eközben megismerhetjük az Isten előtt mindenkor örvendező szív érzéseit és indulatait.

1. A *szabadításért* való hála készíti új énekekre. Ez a nap a Dávid életében egy határpont volt. A frigyláda állandó lak-helyet kap. Végig gondolhatott a hosszú és küzdelmes úton, amelyen eddig átvette az Isten kegyelme. Napról-napra való szabadítást tapasztalhatta. Harcai naponként nőnek, mégis útja folytonos emelkedés.

Erről Dáviddal együtt sok ember tehet bizonyosságot, ha visszatekint élete útjára. Amit egykor rossznak látott, az is javára szolgált.

Mi ismerjük a Krisztus szabadítását. Milyen erővel kellene hát zengjen a hálaadás örvendező új éneke. Ez a szabadítás az örvendezés igazi forrása. E kegyelem nélkül nem lenne igazán ok az örvendezésre ezen a világon soha. Ez az öröm azoké, akik hisznek. Hit és igazi öröm együtt vannak.

2. Az örvendező szív nem tud egyedül maradni. Vágyik *közölni* örömét, megosztani másokkal. Vágyik az együtt örvendezők társaságára. „Megtaláltuk a Messiást”, — újságolták társaiknak az első tanítványok. Az örömhír közlése, az Ige szolgálata, alapja az öröm megosztása másokkal.

3. Az örvendező szív szolgálatra vágyik. Ez a hálaáldozat, melyben életét ajánlja fel áldozati ajándécul és boldog, hogyha azt elfogadja az Úr.

Az Istenben örvendező szívből ered az átalakult, engedelmes élet. Ez az élet egy új ének.

Akarsz-e igazán örvendező lenni? Egy új éneket zengeni?

Az embernek útja van a világon keresztül. Ez nemcsak az élet a maga bölcső és koporsó általi meghatározottságában. Nemcsak életkorokon való áthaladás a természeti ember élete. Itt eszményekről, megvalósítandó feladatokról és elérendő célokról van szó. Az út magaslatokra vihet vagy mélységbe vezethet. Az ember e világon mindig úton levő. Eltévedt gyermek, tékozó fiú vagy céltudatosan hazafelé igyekező, de jövevény és vándor.

1. Különböző célok és eszmények feleltek a kérdésre: *mire való az élet*. A sokféle felelet mégis csak kétfelé választja az emberiséget: az ember vagy pedig Isten az élet központja.

Hogy az ember magát állítja az élet középpontjába elferdült látásra, megromlott ítélőképességre mutat. Az első emberpár maga akar olyan lenni, mint az Isten s ez a kezdete annak az ember-típusnak, aki Isten nélkül; a maga erejére, látására, ítéletére támaszkodva akar végig haladni a világon, Isten ítéletének köszik-láján sokszor összezúzta már magát, de még sem szűnt meg az ellenkezéstől.

Itt megvan minden tettnek a maga emberi indokolása. Tudnak érvelni a maguk igaza mellett és azt a legtisztábbnak feltüntetni. Éppen abban van a legnagyobb rossz, hogy éppen Isten nevével fedezi útjait és céljait. Így lesz Jézusból osztályharcos szociálista s a kommunizmus őse pedig az őskeresztény testvéri közösségből stb. Hangzatos jelszavakra feltett emberi életek mutatják, hogy az ember szemében tiszták az utak, ha azokat szükségesség, hasznosság stb. igazolják. A földre néző ember sülyedő útja ez. A vakond földalatti útja, melybe még nem futott be Isten Igéjének ítélő világossága.

2. Isten Igéje által itéli meg útjainkat, homokra építésnek tartja, ha Nélküle járunk. Sokszor közbeszól másképp is s megmondja: eddig és ne tovább s fejünkhöz veri útjainkat.

Egyesek és közösségek az Ige mértéke alá kell állítsák céljaikat és ott kell megválogassák a megvalósításra szolgáló eszközöket. Itt lesz nyilvánvalóvá sok út hiábavalósága és sok eszköz kárhoztatása. Itt törik össze az őszinte lelkek büszke önállítása és fakad fel a szívből az alázatos bűnbánat.

3. Isten az alázatos szíveket tudja felhasználni, akik kiábrándultak magukból, a maguk szabta eszmények szolgálatát felcserélték Istentől kapottak szolgálatával. Ezek megfürödtek az Ige sugárözönében és meggyógyultak. Visszanyerték helyes látásukat a „szemgyógyító ír“-tól.

Hát az ember útja? Oh boldog felismerés, hogy éppen az teljesül. Nem Isten változott meg, de az embert változtatta meg. Nekem nincs többé „magántígyem“, de mindenem köz Istennel.

Ez kell legyen a Te útad.

Komoly vitatkozás folyik a zsidók és Jézus között. Nem az a fontos itt, hogy csak ellentmondjanak, hanem hogy az igazságra eljussanak s abban elmélyüljenek. A zsidók Messiást várnak. Most az a kérdésük: kicsoda hát Jézus? A Keresztelő János kérdése van itt „Te vagy-e, aki eljövendő, vagy pedig mást várunk?” Az életük legszemélyesebb kérdése ez. Ha Ő „az”, úgy el kell fogadniuk és Reá kell bízniuk magukat. Ellenkező esetben tovább kell várniok.

Ebben a bizonytalanságban hangzik el Jézus Önmagáról szóló bizonyágtétele. Feltétlen engedelmségéről és kereszthaláláról beszél és „sokan hívének Őbenne.” Bizonyára akiknek Isten azt a kegyelmet adta, hogy higgyenek. Az őszinte kérésére ez volt Isten felelete.

1. Kicsoda Jézus? Ez a kérdés végigkíséri az embert a keresztyén századokon. Minden kor igyekezett feleletet adni. Ez a kérdés a hit kérdése. Ma is megvan. Minden ember személyes kérdése. Ő-e „az”, aki az ember és a világ összes kérdéseire feleletet ad és fényt derít. Akik felismerték, azok hit által ismerték meg és ragadták meg Őt. Érettük való szenvedésében, kereszthalálában ismerték meg Isten végéremehetetlenül nagy szeretetét „hogy mikor még bűnösök voltunk, Krisztus érettünk meghalt.”

2. Ezt a hitet Isten adja kegyelemből.

Nem azok fogadják el Krisztust és bízzák Reá magukat, akik szeretnek *megpihenni, beléuntak* a bizonytalanságba, *bátortalanok*, tovább viaskodnak a kérdésekkel. Nem lecsatolódásról van itt szó, kiválsról a harcos ellenzékéből, de vállalásáról a keresztnek, egy, e világ szerint kisebbség nehéz, de hősies sorsának.

3. Két bizonyossággal megy tovább a hívő: *a) Istennel van.* Övé a Krisztus által. Fogadott gyermek, hazakerült tékozló fiú, ki szólja és teszi, ami Istennek kedves. *b) Isten vele van.* Ez bátorítja, ez lelkesíti. Bizton áll a sziklán minden más tapasztalat ellenére is.

4. Az anyaszentegyháznak, a Krisztus testének az a feladata, hogy ne szóljon magától. Cselekedeteiben kövesse az Ő fejét Krisztust az Atya iránti engedelmségben. Így nem fog magára maradni, sőt a poklok kapui sem fognak rajta diadalmaskodni.

Nem hagy el.

Zsolt. 22 : 2—6.

A kétségbeesés szívbemarkoló kltörése: „én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engemet.”

Kereszten szenvedő Urunkat juttatja eszünkbe, ki a Zsoltár szavaival mondta el az Istentől való elhagyatottság keserű panaszát. Még Ő is, ki „egy az Atyával” hordozta ezt a fájdalmat, igazán megjárta a pokol mélységeit.

A Zsoltáros kétségbeesése egyike azon eseteknek, melyeken az ember keresztül megy. Benne a kétségbeesés látszólagos okozói jelen nyomorúsága és a jövő kilátástalansága. Ezek akkor lesznek igazán nagygyá, mikor az ember tudatára ébredt egyedülvalóságának. De van utalás a kétségbeesés igazi okaira is, a bizalom hiányára. A múlt azt bizonyította, hogy akik bíztak az Urban, azok megszabadultak és nem szégyenültek meg.

Isten elhagyott. Sorsára hagyta a világot. Mihelyt rosszra fordul sorsunk, ezt azonnal megállapítjuk. Mindjárt észrevesszük, hogy nincs mellettünk a láthatatlan útítárs.

Kicsinyhitűség ez, mely az Illés lelkét is eltöltötte volt s amelytől az Elizeus szolgája nem tudta meglátni, hogy a hegy rakva volt tüzes lovagokkal es szekerekkel és amely miatt Péter a tengeren járva süllyedni kezdett. A veszélyre nézett és nem Jézusra.

Kétségbeeséstünk azért is lesz oly nagygyá, mert érezzük, hogy bűneink miatt nincs velünk Isten s nem látjuk a sötétben is átragyogni Isten kegyelmes atyai tekintetét.

Korunkban azért ragadja a kétségbeesés öngyilkosságba az embereket, mert nincs hit, bizodalom. Ez egy megoldás, de a bűn viszi el visszavonhatatlanul az ő foglyát. A kétségbeesett ember nagy kísértések között van.

De minket is a bizonyságok fellege vesz körül. Tudunk a kicsinyhitűség sok megszégyenüléséről. Atyáink bíztak és megszabadultak. Életünk régi napjain is végighúzódik Isten megtartó kegyelme. Igéretei biztatnak és bátorítanak a sötét órákban.

Hitünket vetjük Abba, kinek neve Immanuel. Velünk van az Isten. Ő a kereszten az Istentől való elhagyatottság fájdmát is elviselte, hogy minket attól is megszabadítson.

Csak hogy mi ne szakadjunk el többé Tőle.

Czirják Károly.

Id. Nagy Domokos esperes kutyfalvi lelkipásztor élete.

Irta: DR. ILLÉS GÉZA.

1927-ben már foglalkoztam id. Nagy Domokos életével. Míg akkor inkább élete külső történetének megírása képezte feladatomat, most ebben az életrajzban, melynek megírását szívesen vállaltam el — hiszen előttem felette drága kincs az ő emléke — főképen személyiségének, jellemképének megrajzolására fogok törekedni.¹

Ömaga egyik lelkészi jubileuma alkalmával azt mondta magáról: „Itt áll előttem az én életem, mint egy nyitott könyv. Lehet, hogy vannak benne sajtóhibák, hiszen ezek minden könyvben vannak.” Hálát adok Istennek, hogy ez az áldott könyv másodszor tárult fel előttem. Sajtóhibák lehetnek benne, hiszen nincsen emberi élet gyengeségek, fogyatkozások nélkül, de ez a nyitott könyv oly szép, tartalma oly gazdag, hogy nincs kedve a szemnek a sajtóhibák után kutatni benne nagyító üveggel. De feladatom mégsem könnyű. Az ő élete mások számára is nyitott könyv volt és nem mindenik szem olvas lát és ítél egyformán; de egy dolog mégis megnyugtat: az a kép, mely róla lelkemben élt, vonásról-vonásra egyezett azzal a képpel, mely a reá vonatkozó újabb adatokból bontakozott ki és tárult elém, annyira, hogy az újabb adatok csak illusztrálták, de lényegében nem módosították személyiségéről alkotott felfogásomat.

1. E pillanatban újra előttem áll nyugodt, méltóságos alakja. Arcán jóság, szelidség és komolyság, tekintetében a kötelesség- és felelősségérzet szigora, mely nem ismer ingadozást, megalkuvást; egész lényén pátriárkai bölcsesség, a mély hitű, józan keresztyén ember vidám, derült világnézetével és életfelfogásával. Előttem áll a gyűlekezetét anyagilag, erkölcsileg és szellemileg újratereztő, jövőndőjét megalapozó hűséges és fáradhatatlan pász-

¹ Id. N. D. életére vonatkozó adatokat ifj. Nagy Domokos, dr. Nagy Endre, dr. Nagy Géza, Nagy Pál feljegyzései, A kutyfalvi egyh. története, az Egyh. ker. közgy. jkvek (1887., 1890., 1891., 1892.) és az egyh.-megyei jkvek szolgáltatták.

tor, az Isten buzgó és ékesszavú prédikátora, a gyülekezeti munka lelkes sáfára, a közélet bölcs és higgadt vezérférfia, családjának, gyülekezetének áldott, melegszívű édesatyja, lelkipásztortársainak nemes példaképe.

Személyisége kialakulásának alaptényezői voltak egyfelől az isteni kegyelem, mely drága értékes adományokkal ruházta fel, másfelől a szülei ház, a marosvásárhelyi ref. kollegium, továbbá a nagyenyedi theologia, melyek olyan féltő gonddal és szeretettel nevelték fel arra az élethivatásra, melyre Isten őt kiválasztotta. Ki tudná megmondani, hogy ősei hány nemzedékéről öröklődött át az a mély, erős és buzgó keresztyén kálvinista vallásos hit és érzület, mely a zsoltáros, bibliás, imádkozó, templombajáró szülők szívéből az ő életébe és családjának életébe beáramlott, hogy aztán mindennél drágább örökség gyanánt tovább szálljon ez gyermekeinek és családjuknak életére?

Gyermekkoráról csak annyit tudok, hogy Marosvásárhelyen született 1842 július 2-án. Szülei korábban jómódúak, tekintélyesek, mindig istenfélő emberek voltak; édesatyja, Nagy László, buzgó presbiter volt s a fiát, Domokost, mint Arany Jánost az édesapja, ő is a bibliából tanította meg olvasni s mikor fia először megjelent az iskolában, már folyékonyan tudott olvasni. Kétségkívül gyermek és ifjú korában is az a szorgalmas, kötelességtudó, lelkiismeretes volt, mint felnőtt korában. Erre mutat, hogy tanítói szerették, nem feledték el. Első tanítója, Vass Ferenc, a 90 éven felül élt súlyei pap, később is összeköttetést tart fenn vele, legelsőnek üdvözölte, mikor esperesnek megválasztották. Ő maga is mindig szeretettel emlékezett meg tanítóiról, konfirmáló papjáról. Török Jánost, vértanú professzorát anyjával együtt ő is elkísérte a veszthely közelébe s a vértanú áldáskívánással bucsúzott el tőle és édesanyjától.

Naplójegyzetei szólnak arról, hogy Szabó Sámuel tanáruk vezetése alatt, Kovács Ödön és Makkai Domokos osztálytársaival, bejárta a Székelyföldet. Nagyon kedvelt tanára volt Mentovich Ferenc, aki diáksága idejében alapította meg a vásárhelyi kollégium önképzőkörét. Ennek Nagy Domokos egyik kiváló, buzgó és lelkes munkása volt. Egy eredeti székely népballadát fedezett fel (Hallottatok hírét híres Barassónak...), melyet Arany Jánosnak is megküldött. A theológián teljes komolysággal adja át magát a tudományoknak. A históriát szereti különösebben. A legelsőek közé jutván, egy vonalban halad Nagy Lajossal, a későbbi enyedi rektorprofesszorral, Kovács Ödönnel, Makkai Domokossal, a későbbi nagyhirű professzorokkal. De külföldre már nem mehetett, mert szülei, szerencsétlen anyagi vállalkozás miatt vagyonukat elvesztve, elszegényedtek.

1866-ban, 24 éves korában kitűnő eredménnyel tette le a lelkésképesítő vizsgát. Egyévi jurátusi állás után, melyet a vásárhelyi kollégiumban töltött, 1867 július 2-án, a gyülekezet

egyhangú meghívása folytán, a kutyfalvi lelkészi állást foglalta el. Pappá a szilágysomlyói zsinaton szentelték fel.

Nagy Domokos *megjelenése tordulópontot képez a kutyfalvi egyházközség történetében*. Ebből a történetből, melyet ő írt meg szigorú tárgyilagossággal, élénk tárul az az áldott és példaadó munkásság, melyet oly fáradhatatlan és meg nem lan-
kadó buzgósággal végzett 60 éven keresztül. Bátran tekinthetjük őt a kutyfalvi egyházközség újraalapítójának, úgy anyagi, mint a hit, valláserkölcsei és iskolai élete tekintetében. Ifjú korában kemény és szívós küzdelmet folytatott gyülekezetével, míg erélye, kitartása, türelme és vasakarata teljes győzelmet aratott minden téren. A gyülekezet végül engedelmesen bízta rá magát, hogy cselekedjék úgy mindenben, ahogy ő legjobban látja.

És ő, aki városon született és nőtt fel, rendkívül ügyes, tervszerű, előrelátó gazdának bizonyult. A gyülekezet újraépítésének munkájában a nép erejére és segítségére fektette a fősúlyt. A pátronus, gr. Degenfeld Lajos távol lakott. Ránevelte népét arra, hogy egyházáért áldozzon. Alig egy év múlva, hogy állását elfoglalta, kepemegváltó magtárt hozott létre; ezt csaknem 30 éven át addig gyarapította a lelkiismeretes gazda gondosságával és odaadásával, míg a papi és tanítói képét megváltotta belőle. Ezenkívül a vasút részére kisajátított földek árából 507 frt-tal papi, 1700 frt-tal tanítói fizetésalapot létesített. Hogy az alapokat hogyan tudta gyarapítani, arra jellemző, hogy a Karácsony Sándor által 1886-ban tett 100 frt papi és tanítói fizetésalapot 20 év alatt 1200 koronára, tehát hatszorosára gyarapította. Így nevelte fel az egyház tőkét 4085 kor.-ra és a magtárt 1000 vékára, a papi kanonikát 24 holdról 51 holdra. Az egyház földbirtok vagyonát 31 hold 1068 öl kitűnő földdel gyarapította. Ezenkívül szerzett egy szép, tágas papi telket, építtetett rá kényelmes, négyszobás szép papi lakást, melléképületeket, kéttantermes modern iskolát, nagy, világos termekkel, berendezéssel és pompás tanítói lakással. Megszervezte a II. tanítói állást és annak is lakást természetben biztosított. Alaposan renováltatta, új berendezéssel látta el a templomot, két izben fedette meg a tornyot.

Ezeket a tényeket nem szükséges bővebben magyarázni. Mindennél ékeesebben beszélnek ezek arról, hogy ki volt Nagy Domokos gyülekezte anyagi felvirágoztatásában. Személyes kiválósága, munkája és annak eredményei annál feltűnőbbek, mert a nép amelynek erejére támaszkodott, szegény, 4—5 holdas gazdák-
ból állott, a jobbmódúnak is alig volt többje 10 holdnál. Elképzelhetjük, hogyan hatott erre a népre lelkipásztora fáradhatatlan munkásságának, szorgalmának, takarékosságának, lelkiismeretességének és éberségének példája. Nemcsak tanításaival, szavaival, de példájának és cselekedeteinek hatásával egy józan, szorgalmas, munkás, derék, takarékos népet nevelt, melyről elmondhatta az egyház történetének megírásakor: „A nép lelkes, jó adakozó, szeret templomba járni.” Így érthetjük meg, hogy a 11 korcsma

rendre kettőre apadott le. Hogy a gyülekezeti tagok anyagi helyzetén segítsen, fogyasztási és hitelszövetkezetet létesített. Mindkettő szépen gyarapodott és virágzott az ő pedáns, pontos, lelkiismeretes, igazságos vezetése alatt. Egyik leglelkesebb munkatársa és barátja volt a gyülekezetéből nősült dr. Ódófalvy Istvánnak a szövetkezeti eszme előharcosának és apostolának.

A fogyasztási szövetkezetnek telket szerzett és arra házat építtetett.

Nagy szorgalma, erélye és kitartása mellett feltétlen tisztakezűség, főkéletes becsületesség és önzetlenség jellemzi őt minden dolgában, főképpen az anyagiakban. A maga előnyét, hasznát soha semmiben, egy pillanatra sem kereste. Nem egyszer mondotta: „Én azokat a birtokokat, amelyeket az egyháznak vettem, magamnak is megvehettem volna, de nem tudtam megtenni“. Sőt azt a telket is, melyet egy jó embere potom áron kínált fel, mikor leányai sorsa biztosítása végett házat keresett, átengedte a szövetkezetnek, midőn ez azt a kívánságát fejezte ki előtte, hogy a vásár megkötésére ő is szívesen vállalkoznék.

Épen ilyen fáradhatatlan, gondos, éber, kitartó munkás volt *gyülekezete belső életének felvirágoztatásában*. Gyenge hitű, elhanyagolt erkölcsi életű népet kapott és évtizedek kitartó pásztori munkájával egy tiszta erkölcsű, becsületes érzésű, tisztességet tudó, templomot, iskolát szerető, egyházat, lelkipásztort megbecsülő néppé nevelte gyülekezetének tagjait. Apostoli buzgalommal tanított és prófétai szigorral fedett, intett, dorgált. Állandóan résen, gyakran támadó helyzetben volt a gyülekezet tagjaival szemben. Nem nézte el a bűnt és nem hagyta orvosolatlanul. Szorgalmasan tanítja a nyárl vasárnapokon a már konfirmált ifjakat. Nagy súlyt fektetett a vallástanításra és azt öreg korában is maga végezte. Ép ily lelkiismeretesen tanította a konfirmáló növendékeket. A legelsőek egyike volt, aki a téli vallásos estélyeket bevezette és azokon a bibliát rendszeresen magyarázta. Megszervezte a vásárnapi iskolát és azt leányának vezetésére bízta.

Pásztori szolgálatában is határtalan lelkiismeretesség, gondosság és pedáns pontosság jellemzi. Nagyon lelkiismeretes igehírdető volt. Már csütörtökön kezdett készülni az igehírdetésre. Gondolatait egy papírszeletre feljegyezte és napokon át gondolkozott prédikációja tárgyán. A bibliát egyre gyakrabban, öreg korában, egészen haláláig naponta rendszeresen olvasta. 84 éves korában is oly tüzzel, szép csengő hangon és buzgósággal prédikált, hogy igehírdetésének élénkségével sok ifjú embert felülmutat. Különösen temetési beszédeivel ragadta magával és indította meg sokszor nagyon mélyen hallgatóit, ilyenkor rendkívüli erővel tudta a vigasztalás ígét tolmácsolni.

Mint pásztor jóságos jóindulatú és szíves. Ismerte népének és gyülekezete tagjainak személyenként minden baját, jó tanácsokkal szolgált, de nem vegyült össze, nem pajtáskodott híveivel. Általában nagyon kimért volt, de mégis közvetlen tudott lenni és

mégsem tartotta magát távol a néptől. A gyülekezet tagjaival való mindennapi érintkezése gazdaságában, irodájában, napi sétái alkalmával mindig szép, nemes, bölcs pásztori munka volt. A határon sétálva gyakran odament, hol hívei dolgoztak, köszönt nekik, olykor leült egy-egy székér rúdjára és ott jóízűen elbeszélgetett és beszélgetése tanítás, nevelés, építés volt. Hazajövet mindenkit megállított, mindenkivel volt dolga és mindenkinek volt mondanivalója. Ha az úton sétált, a kapuban ülő asszonyok felállottak és úgy köszöntötték, a gyermekek hozzásiettek és kezet csókoltak neki.

Népének nevelője volt a községi közélet viszonyaiban is. Résztvett a községi tanácsban, oda is bevitte megvesztegethetetlen igazságszeretetét, feltétlen tisztességét. Megkövetelte a községi ügyek intézésében a rendet, a dolgok tisztességes, pontos és tiszta kezelését. A legcsekélyebb mulasztás, hiba, hanyagság, felületesség esetén a jegyző, bíró mindig találkozott szigorú kritikájával. Megkövetelte tőlük az ifjúság féktelenségének megrendszabályozását, a korcsmáknak ünnepnapokon zárvatartását, az ünnepek szentségének tiszteletbentartását. Abban az erőben, mellyel népének vallásossága, erkölcsének tisztasága felett őrködött, sok volt a Kálvin erejéből. Az a nemzedék, melyet rendre felnevelt, mindinkább az ő képét kezdte viselni. Az ő korában aligha élvezett lelkipásztor hívei előtt nagyobb tekintélyt és részesült nagyobb tiszteletben és megbecsülésben, mint ő. Már külső megjelenése, finom, előkelő modora is tiszteletet parancsoló volt. Végre áldott-szívű pátriárkája lett gyülekezetének, aki évtizedeken át nemzedékeket nevelt fel. Az utolsó évtizedben a falu legöregebb embere is fiatal legény volt még, mikor egyházába jött. Végül ő lett a falu és a gyülekezet legöregebb embere.

Valóban nem csoda, ha hívei nagyon szerették és halálos ágyán még egyszer mindenki látni, szavait hallani akarta és halálakor úgy siratták, gyászolták, mintha édesapjukat veszítették volna el. Pedig ő szigorú volt hozzájuk. „Siratnak úgy-e, mondta halálos ágyán, mert sokszor megszídtam őket.” Nem engedte magát a szeretet által még saját gyermekeivel szemben sem megvesztegettetni. Hozzájuk is szigorú volt, pedig felette nagyon szerette őket.

(Folytatjuk.)

Az iskola a gyülekezetben.

Akik e lap hasábjait olvassák, bizonyára tisztában vannak azzal, hogy mit jelent napjainkban a gyülekezet életében az iskola.

Ennek a fontosságát és jelentőségét már őseink is érezték és tudták akkor, amikor átlátták annak elvitázhatatlan igazságát, hogy a keresztyén vallás hit igazságait csakis fáradhatatlan, türelmes *tanítás útján* lehet csak beoltani a kemény szivekbe és a soha nem lankadó imádság és *ének tanítása* és *tanulása* váltja ki a Szentlélek csodálatos munkáját, amely végre Krisztuson keresztül őt Istenéhez vezeti.

Amikor pedig a Szentlélek elvégezte az ő — lelkeket megtérítő — erejét és a keresztyén gyülekezetek százai és ezrei alakulnak úgy, hogy már templomok is épülnek, mindenütt ott látjuk a „schola“-kat. Az azonban igaz — ez a lényegen nem változtat —, hogy a papok voltak azok, akik végezték a tanítás nehéz mesterségét. Merem hinni, hogy azóta maradt a köztudatba „a kicsinyek temploma“ fogalma.

Amikor pedig a reformáció áldásai kezdenek terjedni és Isten különös kegyelméből és akaratából Erdélyünk kálvinista lesz, akkor s csak igazán akkor létesít mindenik gyülekezet temploma mellé iskolát is, azt felépíti, amelyben hitünk igazságai, dallamos és zengzetes zoltáraink szép rendben taníttatnak s így lesz az iskola „a templom veteményes kertje“.

Hogy milyen féltve őrzött kincsük volt őseinknek az iskola, arról a régi jegyzőkönyvek és számadások tanuskodnak. Az is igaz, hogy akkor sem erőltette meg magát „a nemes és szent ecclesia“ a pap, mester vagy kánt'ram fizetése tekintetében — éppen mint napjainkban —, de ez a mai anyagi szegénységünk is a gazdag lelkiekkel együtt az ősektől öröklődött.

E rövid visszapillantást csupán azért tettem, hogy ha azokban — a szerintünk — elavult régi időkben is többé-kevésbé fontos és féltve őrzött kincs volt az iskola a gyülekezetekben és a gyülekezeti életnek — közvetve vagy közvetlenül — tartozéka volt, mennyivel fontosabb ma a XX. században, amikor kisebbségi sorsba rendelt bennünket az Úr kifürkészhetetlen akarat.

Éppen ezért ez alkalommal három kérdéssel szeretnék az alábbiakban foglalkozni:

1. *Mit adhat az iskola a gyülekezetnek ?*

2. Mit adhat a gyülekezet az iskolának?

3. Mi módon működhetik együtt az iskola a gyülekezetel és viszont?

1. Minden év szeptember közepén, amikor benépesedik az iskola udvara és megtörténik a gyermekek osztályonkénti elosztása, ha a többi osztályok növendékeit nem, de az első osztályos gyermekeket — rendszerint — az anyák szokták az iskolába felkísérni. Ez érthető is, hiszen sokan vannak e kicsinyek között olyanok, akik még azt sem tudják, hogy merre van az iskola.

Nagy és magasztos s a gyermek és szülő életében valóságos történelmi pillanat ez, amikor átadatik a hétéves gyermek hétévi munkára az iskolának.

Átveszi az iskola azt a kis féltve őrzött — sokszor egyetlen — csemetét, aki — iskolai szempontból — beszélni, állni, ülni, lépni sem tud úgy, ahogy kell s talán még a nevét sem tudja megmondani és megkezdí a „formátlan“ anyag megmunkálását, a fejletlen lélek hét éven át való művelését.

Valahogy olyanformán van ez, mint amikor a szobrász megkapja a formátlan, csiszolatlan anyagtömeget, amiből aztán ki kell faragnia valamely szép alkotást.

Ez a formálás az elemi iskolánkban hét évig tart s a hét éven keresztül, mindig öt főirányba halad, csupán az évek számának növelésével nő, illetve bővül az anyag.

Ime az öt főirány:

- a) *vallás és erkölcsi nevelés,*
- b) *az egészség ápolása,*
- c) *a tudományban való nevelés,*
- d) *az irodalmi nevelés és*
- e) *a művészeti érzék nevelése.*

A fenti főirányelvek szolgálatába vannak állítva az egyes tantárgyak. Azok csoportosítása a következő:

a) *A valláserkölcsei nevelés* szolgálatában áll: a hittan és az alkotmánytan.

b) *Az egészség ápolását* szolgálja: az embertan és egészségtan tanítása, a ritmikus torna (játék) és sport.

c) *A tudományra való nevelés* tantárgyai: a földrajz, természettudományok, fizika-kémia, számtan és kézimunka.

Itt szükségesnek tartom megemlíteni, hogy — talán — szokatlanak tűnik fel, hogy a *kézimunka*, a *tudományos nevelés* és *nem a művészeti nevelés* szolgálatában áll. Ezzel azonban úgy vagyunk, hogy ma a XX. században, amikor mindenki a gyakorlat embere akar, illetve szeretne lenni, éppen azért a kézimunkának a *műhelyben* kell lefolynia, ahol *mindenben a gyermekek tevékenységre való hajlamát követjük tetsző és nem kényszerített* munkát végezve. Ebből az is következik, hogy az iskolai műhely, ahol a növendékek *mestertől sajátítják el* a kézimunka *mesterségét*, segédeszköz akar lenni az ipari tájékozódás-ban is.

d) Az *irodalmi nevelést* van hivatva szolgálni a román és magyar olvasás, nyelvtan, helyesírás és fogalmazás, valamint a történelem tanulása.

e) A *művészi érzést* fejleszti: az ének, a rajz és a szépírás tanítása.

Nem céloim ez alkalommal részletesen foglalkozni azzal, hogy az egyes tárgyaknak és osztályoknak mi az anyaga, az hogyan oszlik fel és mi módon állítandó a cél szolgálatába?! Azonban ha a fentebb leírt, pár oldalról megvilágított és felsorolt „tantárgyhalmazt” végigolvassuk és tudjuk azt, hogy minden egyes kálvinista iskolának ezt a „programot” végre kell hajtania s azt végre is hajtja és az előírt anyagot fel is dolgozza, akkor látjuk meg, hogy milyen nagy ajándékot ad az iskola az egyházközségnek.

Az igaz, hogy a program végrehajtása nem mindentűtt egyforma eredménnyel jár. Ez azonban sok körülménytől függ. Első — természetesen — a tanító s csak azután a többi. Húszéves egyházi tanítói tapasztalatom alapján *vallom és állítom*, hogy bármilyenek is legyenek a körülmények, de *ha a kálvinista tanító az ige fényében és megvilágításában tanít és minden egyes tantárgyat annak fényé alá helyez s e szemszögből világítja meg a legridegebbnek látszó tantárgyakat is és a m a fundamentumra helyezi a tudás alapját, az eredmény* nem lehet kétséges, a siker *biztos*. A formátlan anyagból a tanító tehát gyönyörű szobrot alkotott Isten dicsőségére.

Az a kérdés, hogy mindez lehetséges-e? Igen! Ez azonban a tanító egyéniségétől függ, hogy felismeri-e, érzi-e, akar-e, tud-e, mer-e így cselekedni!

Ezt akkor lehet szemlélni nagyon szépen, ha valaki azt a sok türelmet kívánó fáradságot veszi magának, hogy figyelemmel kíséri az I. osztályt végig, míg el nem végzi a VII. osztályt és mint koronát, tetőzi azt be a konfirmáció. Tehát nyolc türelmes év kell ahhoz, hogy valaki azt boldogan szemlélni is tudja és gyönyörködjön abban, hogy milyen éplelkű, vallásos, népe iránt rajongó, áldozatkész, templombajáró, éneklő, hazáját szerető és szorgalmas fiatalságot nevel az iskola gyülekezetének, amely *a lelkes további munkája folytán* igazi élőtlékéje lehet az anyaszentegyháznak.

2. Most nézzük csak, mit adhat a gyülekezet az iskolának?

Mint legfontosabbat — tehát elsőnek emlitem meg —, *gyermeket adjon*. Ez az Úr törvényes parancsa is és mindenkinék szól: „Sokasodjatok és szaporodjatok s úgy töltsétek be az Úr törvényét!” Mert hiába van meg az egyháznak a maga modernül megépített, jól felszerelt, elsőrangú tanerővel rendelkező iskolája, ha nincs benne növendék annyit ér, mint az a népes gyülekezet, ahol nem látogatják az Úr hajlékát.

Ha a szülőlt az Isten megáldotta gyermekkel, ne bízsa annak nevelését teljesen az iskolára. Ezt pedig úgy értem, hogy a gyermek csak hétéves korában lesz tanköteles, de *addig is kell vele foglalkozni*. Ez a foglalkozás ne csak a test tisztaságára és a

tiszta ruhára terjedjen ki, hanem a lélek tisztaságára is gondolni kell. Ha a gyermek önkéntelenül megtanulta, hogy mikor *píszkos* a keze és mikor *tiszta*, már ugyancsak kicsi korában megtaníthatjuk arra is, hogy mi a *szép* és mi a *rút* fogalma stb. Elengedhetetlen kívánsága az iskolának és kötelessége a szülőnek, hogy legalább az Úr imádságára és a Hiszekegyre tanítsa meg tanköteles koráig gyermekét. Jót cselekszik az is, aki az étel előtti és utáni, valamint reggeli és esteli imára is meg tudja tanítani. Ez azonban nem elég, hanem *tessék megkívánni és követelni a gyermektől, hogy imádkozzék is.*

Nagy szolgálatot tesz a gyülekezet az iskolának az által is, hogy mint egy ember áll mellette, örködik felette, féltő gonddal gondoskodik róla s azt igyekszik abban is kinyilvánítani, hogy mindenféle szükségéről gondoskodik.

Éppen úgy vagyunk azzal, mint az a gazda, aki csak úgy tudja becsületesen elvégezni a munkáját, ha mindenféle szerszáma megvan, azok jók és szép rendben vannak. Az iskola is csak úgy tudja elvégezni Istentől reábízott feladatát, ha ma nem kell pl. a fahiány miatt aggodalmaskodnia, holnap pedig nem kell reszketnie, mert nem elég tiszta a tanterem. *Iskolaszolga nincs* s a gyermekek nem tudták jól kitakarítani a tanító bácsival vagy nénivel stb. Az iskola egyik igen fontos tényezőjéről is csak a gyülekezet van hivatva gondoskodni és azt csak a gyülekezet adhatja az iskolájának s azon keresztül magának, ez pedig nem más, mint a tanító.

Hogy milyen tanítót választ magának a gyülekezet, az tőle függ. Abból az igazságból kiindulva, hogy nincs a világon két egyforma ember, éppen úgy nincs két egyforma tanító sem. Van jobb tanító és van gyengébb tanító. Ha a gyülekezetben megvan a hajlandóság arra, hogy jobb megélhetést biztosít gyermeke nevelőjének, bizonyára sikerülnie fog jobb tanítót, képzetebb nevelőt alkalmaznia. Ez tehát csupán a gyülekezettől függ.

3. Ezek összefoglalása után nézzük meg, mi módon működhetik együtt a gyülekezet az iskolával és viszont?

Nyugodtan merem állítani, hogy a tanító naponként érintkezik a gyermekek révén a szülőkkel. Akkor, amikor a szülő megkérdezi gyermekétől, hogy „mit tanultatok ma?“, már is önkéntelenül a tanító és annak munkája felől érdeklődött.

Ez az egyik érintkezési pont igen kíváncsú és szülő részéről és amit meg is kellene tennie minden öntudatos, gyermekét igazán szerető és féltő szülőnek.

Igen eredményes és áldásos közös munka fejlődik ki az olyan helyeken, ahol a szülő biztos segítőtársa, irányítója és házi tanítója tud lenni gyermekének, aminek értékes gyümölcse semmi szín alatt sem marad el. Ha csak annyiból áll ez az érdeklődés, hogy felkérdezi, számonkéri gyermekétől a másnapi leckét, már is nagy szolgálatot tett gyermekének.

Vannak viszont — sajnos — olyan szülők is, akik nemcsak

hogy nem érdeklődnek a gyermekük iskolai előmenetele iránt, hanem nehezményezik gyermekük iskolai beszámolóját is, sőt a tanító rendelkezéseit nem engedik gyermekük által végrehajtani, vagy szándékkal önhatalmúan saját magukra ruházzák át gyermekeikkel szemben az iskolai szabályokkal ellentétes rendelkezést és öntelten, önmagukkal megelégedve néznek megbotránkoztatott gyermekükre s csak éppen nem mondják, de gondolják: „na, ugye — dacára a tanító szigorú rendelkezésének — meg mertem az ellenkezőjét tenni!”

Az ilyeneknek is szól az Irás: „Bizony mondom néktek, ha valaki egyet is megbotránkoztat a kicsinyek közül, jobb annak, hogy malomkövet kössenek a nyakára.”

Nem éppen kellemes kapcsolatnak lehet nevezni azt sem, amikor a szülő — szerinte — „ártatlan füllentésekkel” fedezi gyermekének előbb kisebb, később nagyobb hibáit, csakhogy gyermekét az esetleges csekély büntetéstől megmentse. Ez különösen 10—15 év óta mind gyakrabban előforduló betegség, ami — sajnos — még az úri családoknál is elő szokott fordulni anélkül, hogy nagyobb jelentőséget tulajdonítanak neki s nem veszik észre, hogy a gyermek ilyenkor szokta megállapítani, hogy még a papa és a mama is szokott hazudni.

Azt hiszem az *egyke*-rendszer hozta magával azt, hogy a szülők mind többen és többen keresik fel panaszaikkal — nem a tanítót — hanem a felettesét — és a kicsi és a rendtartási szabályzatban is engedélyezett büntetés ellen emelvén kifogást, azt gondolván — persze helytelenül —, hogy a gyermeknek nincs szüksége az iskolai fenyítésre, egyedül saját magának tartva fenn a fenyítés, illetve büntetés jogát.

Ellenben igen nagy szolgálatot tesz az a szülő a gyermekének, tanúgynek, valamint a tanítói tekintélynek, ha a tanító személyét a gyermek előtt nem rágalmazza, nem ócsárolja vagy becsmérli, továbbá ha a gyermek úgy tudja, hogy a *tanítónak mindig igaza van*. Amennyiben pedig megtörténne az — hiszen a tanító is ember és tévedhet —, hogy nem a tanítónak van igaza, azt mindig el lehet és *el kell intézni, de soha, soha a növendék előtt!*

Igen áldott alkalom a gyülekezet és az iskola találkozására a tanító által időnként rendezendő vallásos estélyeken, bibliai órákon, esetleg egyéb előadásokon, szülői értekezleteken való részvétel. Az iskola szempontjából nincs lesújtóbb valami, mint amikor a heteken át sok fáradtsággal betanított, sok féltő gonddal és szeretettel előkészített előadás a részvétlenség miatt sikertelenül ér véget. Ezek rendezése és az ezeken való részvétel azért igen fontos, mert itt látszik meg igazán, hogy mit adhat az iskola a gyülekezetnek és a gyülekezet is az iskolának.

Szándékosan hagytam legutolsó kapcsolatnak a személyes kapcsolatot. Ez abban áll, hogy a szülő időnként felkeresi gyermeke tanítóját és érdeklődik annak magaviselete, előmenetele iránt. Vi-

szont a tanító is vesz magának annyi fáradságot és bokros teendői között is szakít magának annyi időt, hogy tanítványait s azoknak szüleit otthonukban személyesen keresi fel.

Ez utóbbi nem mindig válik be, mert vannak szülők, akik a látogatót bizony nem szívesen látják. Ez különösen bizonyítványosztás után szokott előfordulni. Olyan is van, aki örvend a tanítóval való négy szemközti találkozásnak, mert szíve minden keservét és az egyháztól kapott sérelmét azonnal „elmondja” s a tanító annak örül legjobban, ha mielőbb visszatérhet békés otthonába.

Azonban vannak áldást hozó, iskolának, szülőnek sokat jelentő eredményes kapcsolatok is és a személyes munka intenzív kapcsolás lesz a gyülekezet és az iskola között.

Az elmondottakból látható, hogy az iskola és a gyülekezet között igenis lehet és van olyan kapcsolat, amely kapcsolat végül is csakis az iskola javát kell hogy szolgálja.

*

Az iskola neveli az egyházközségnek a maga öntudatos gyülekezetét alkotó híveit, amelyik nemcsak arra képes, hogy az egyházáért hozza meg a maga áldozatát, hanem szükségét látja, létérdekének érzi és tartja az iskolát is fenntartani.

Húszéves kisebbségi életünk egyházi munkája az iskolák létesítésében és védelmében merült ki, ami teljesen igazolja az iskolának nemcsak a múltban, hanem a jelenben is a gyülekezetekben való szükségességét!

Kovács Lajos.

Tegye, — ne tegye ?...

Színhely a templom. Házasságkötés megáldása történik benne. Sőt már meg is történt szabályszerűen. A végső mozzanatnál tartunk: a lelkész keze áldásra lendül. Mély, gazdag szavak kelnek szárnyra. Szállnak, szállnak ihletéssel terhesen. Boldog repesések alázódnak alájuk, mint meleg szárnyak alá a csibék. — Nagyon szép, esztétikailag is formás és lélekbe furakodó cselekmény. A rezervációval élő is észleli, hogy sodortatik.

Nos, — ekkor — szóval a fokozhatatlan után — a lelkész illetani pontossággal hármat lép előre. Hármat lép előre és — meggratulálja a fiatalokat. Jeléli, hogy megérkeztünk az égből a földre, finom, művelt csiszoltságok hatalmi területére. Ahonnan egy pap, ha még oly kálvinista is, tán csak nem hiányozhatik? ... Evégből tehát halasztást nem szenvedve, legratulál ott nyomban, az Istenházában. Bizonyára Klió nem felelte átadni az emlékezetnek, hogy minő előnyösen dekoratív hatást tett rá a *palástosan hajlongó pap* a happy endben. — Más kérdés, hogy az Ap. Csel. írója mit vett kalamusra.

*

Kerülendő a terjengősséget, mellőzöm a folytatásként kifejlődött eszmecsere cselekményszerű elétárását. Tétéleiben iktatom ide a tettének alapján mozgatott lelkész magyarázkodását.

Egyik érve a tekintély-elv, nagynevű személyiségek, főleg püspökök, ha-onló esetben látott magatartása. — A másik pedig rögtönzött elvi álláspont, aminek következményeitől azonban maga is, rosszat sejtve, rettent. És ez az, hogy a záró „Amen“ után „privát emberré“ lett s így elfeladás nélkül tehetette.

A tekintély-elv nekem is gyöngém és lapulok is előtte. De nem kivétel nélkül. Ez az eset is kivétel. — Egyetlen hitvallási iratban és egyetlen érvényes vagy érvénytelen liturgiában sem találok engedményezést e tekintetben. Ez csakugyan magánvallalkozás. — Pedig boldog volnék, ha az irányadó személyiségekben inkárnálódni látnám a holt betű rejtett életét, jobbanmondva — fölöslegesen a halott normát. — Sokkal könnyebben elhiszem, hogy a tekintélyesek maguk is a pillanat impulzusa alatt cselekedtek vagy — ha éppen gondoltak vele — valami szunyogszűrési kicsinyeskedésnek tekintették az eféle fontoskodást. Semmint hogy odakényszeredjenek, hogy privát emberré egyszerűsödve térjenek ki előle. — „Noblesse oblige“.

Mit tegyen azonban egy közpap, aki abban a szorongásban lélegzik, hogy ő nem adhat személye dicséből, hanem hogy valamiképen „rajta nyugodhassék meg a dicsőségnek lelke?“

Mert ha a lelkész paláttal a vállán, Bibliával a kezében, az Úrasztala mellett, magánszemélyévé átalakulva elsőnek jelentkezik a családi jelenetekhez, akkor ... Akkor bátran rá is gyujthat a templomajtóban. Semmi fel nem tartathatja az égszakadást. Eszerint, a lelkész csak funkció közben „kiválasztott“, a templom csak istentiszteleti akció közben Istenháza, máskor gazdanélküli ház, az istentisztelet csak a megjelentek határozatképessége esetén sikerül, az úrvacsora csak fogyasztók jelenlétében szenteltetik azzá, aml. És mi kifogás emelhető a newyorki plebános ellen, aki üres idejében, de tele templomban

tánciskolát nyit a modern táncokból? (Olvasható volt Nánássy L. és Sebestyén E. „Magyar Egyháza”.ban jó pár évvel ezelőtt.)

Persze, persze, a templomban papválasztó közgyűlések — dicsőségesek és dicstelenek — tartatnak, konferenciák, ünnepélyek, hangversenyek, évszázóvizsgák tartatnak — a siker jegyében. Hja, a logika nemcsak neki-nekiillamodik, hanem visszafelé is bekapcsol. Akinek az jutott eszébe, hogy eme precedensekre hallgasson, ajánlom, srófolja fel a fantáziáját és lássa meg az Urat a vederrel szemben. Majd meghallja, hogy mi a véleménye az elalkuvhatatlan szentségről.

Feltehető, hogy lesznek gyors képzettársításúak, akik mindjárt attól tartanak, hogy ez a gondolatirány egyenesen beleszalad a materiális szentség barátságtalan ölébe s meg se állítható a transzsubstanciáció tanáig. — Az avatottak jól tudják, hogy e tanból maga Kálvin is jónak látta megmenteni, ami menthető. — Jelen esetben csupán odáig kellett elmennünk tudatos merészséggel, hogy kiéreződjék az alanyi önkényesség abszurduma. Sohase tetszelgheitem magamnak azzal a fölénnnyel, hogy a templom az én egyéni nézeteim színtere, hevenyészett álláspontjaim nyilvánossága; vagy hogy egy — mondjuk 400 esztendő — tradíció nehézkesén lendületesen túltehetem magam.

Van aztán egy igen figyelemreméltó, mégis figyelemre nem igen méltított mozzanat az elején említett csoportképpen. Sajnos, papok nem szokták számításba venni. Híuságukban is egészen más irányban keresnek. T. i. nem is képzelik, hogy a lelkükben átjárt, feltöltött, megrendült hallgatók a bölcs méltóságnak, a magával tisztába jött ember rendíthetetlenségének, a tiszteletreméltóságnak micsoda eszményített megjelenését szemlélik, előlegezik, édesgetik a póztalan, komoly, egyszerű palástos papban. Oh, hogy tudnak ránézni, hogy emelik, hogy kinyílnak neki, hogy bújnak bele szavai igazába, hogy enyhülnek, hogy tisztulnak, hogy kinlódnak, hogy sírnak befelé. . . Ezek nem fognak örülni, ha a pap leszáll az alája tölt piederstálról *gentlemankedni*. Elég attól az arctól egy tekintet és — és a kévék meghajolnak önkéntesen.

Mi más ez, mint a felkinált *szuverénitás*, a „teljes méltósággal” való cselekvés ráruházása?

Nincs abban semmi felnagyítás, ha azt mondom, hogy ez az Isten-hírével kell hogy történjék. Mert ez sem az „akaróké vagy futóké”, mint a kíválasztás. — Van-e mása az ilyen „önérzetnek”?

Tehát: „*ne tegye!*” — Hogy egy s más gyakorlati akadály nehézség van az útjában? — Kis türelemmel elhárítható. Persze, az „úzus” beszüntetéseért egy kicsit szégyenben kell hagynia magát az embernek. — Dehát ez nem is nagyon ritkaság nálunk — kevésbé jó ügyekben is.

Káli Dénes.

Egyházunk munkája a mérlegen.

Az egyháznak ebben a világban az a kötelessége, hogy Isten igéjét, Isten el nem tagadható és semmi mással össze nem hasonlítható üzenetét hirdesse az embereknek. Hirdesse a világban, amelyben a bűn miatt mindig ellenzéssel találkozunk a lelkekben ez az igehirdetés, de amely igehirdetésre mindig szükség van, éppen azért, mert bűn van s mert van egy üdvözítő üzenet, a kegyelemről szóló üzenet. Ezt az üzenetet várja ez a világ még akkor is, ha a lelkek ellentmondanak és visszautasítják azt. Ebben a munkában vannak alkalmas és alkalmatlan idők, de csakis emberileg szólva, mert Isten számára minden idő alkalmas, vagyis vannak idők, amikor az evangélium üzenete szívesen fogadott és örömmel üdvözölt hang és van, amikor az igehirdetés elé külső és belső akadályok állanak. Nem lehet mondani, hogy az utóbbiak lehetetlenséget jelentenének Isten Igéje számára, sőt sokszor éppen ezekben az időkben nyílik fel az emberek szeme az üzenet előtt, ha az egyház igazán csak azt, de azt minden megalkuvás és tartózkodás nélkül akarja hirdetni.

A mi egyházunknak ebben az igehirdetésében a múlt esztendő sok hiányosságát mutatja, amelyeket nem írhatunk csak azon akadályok rovására, amelyekkel az ige hirdetése találkozott. Mindig, valahányszor az ige szolgálata akadályokba ütközik — és egy akadály van, bennünk is és kívülünk is, a bűn — az egyháznak *bűnbánatra kell indulnia*, hiszen ez a bűn nem másokban van s mi, az ige hirdetői nem állunk büntelenül másokkal szemben, hanem ez a bűn mibennünk is van s az egyháznak rá kell eszmélnie arra, hogy a bűn hatalmával szemben nem hirdette elég komolyan Isten ítéletét, hogy nem kezdte a bűnbánatot saját magán, hogy a bünt csak magán kívül akarta látni és más okokat keresett s másokban kereste csak Isten ügyének akadályait. Csak az ilyen bűnbánatból származhat az egyház életére és munkájára igazi megújulás s csak így állhat a kegyelem elé.

Azért ez az esztendő *figyelmeztetést* tartalmaz számunkra arra, hogy az egész egyház, a maga munkájának és életének minden vonatkozásában *komolyan vegye azt a tényt, hogy reá Isten ügyének szolgálata van bízva*. Hogy van egy ellensége, nem földi és nem emberi ellenség, és csak ez az egyetlen *ellensége* van: a Sátán, amely ezernyi formában akarja megsemmisíteni Isten ügyét a világon s hogy van egyetlen *erőforrása*, nem emberi erő és csak ez az egyetlen erőforrás: Isten, aki próbák, leveretések, kudarcok dacára is uralkodik a világon és ha mi kudarcot vallunk is, ha neki az tetszenék, hogy földi formájában nyomoruságot és veszélyeket hozzon az egyházra, — nem magunkat kell féltenünk, hanem *azért kell rettegnünk, hogy teljesítettük-e Istennek számunkra adott parancsát*, nem a mi munkánk, nem a mi életünk, hanem az Isten akarata és ügye az, amiért élnünk s amit hordoznunk kell.

Ha számbavesszük, hogy *milyen helyzetben* van egyházunk ennek a munkának végzésére és milyen erőkkal rendelkezik, azt kell látnunk, hogy a legnagyobb nehézség, hogy a lelkekben *nem él világosan* az a tudat, hogy az egyház Isten ügyéért harcol ezen a világon s ennek a munkának nem szabad megállania és elhanyaglania. Bizonyos, hogy a nehézségek és akadályok, az eredménytelenség nagyon sokszor leverheti a lelket, igaz az is, hogy a lelkipásztorok nagy többségét állandóan háborgató anyagi gondok, a megélhetés kérdése sokszor elcsüggesztheti a lelket, de mégsem szabad, hogy épen azok, akik Isten kegyelmét kell, hogy hirdessék másoknak, saját maguk legyenek ezek miatt erőtelenné. Bár igaz, hogy a külső körülmények nehézségei sokszor megülik a lelket, igaz az is, hogy a kényelmes és nyugodt anyagi helyzet még nem elég indítás az Ige buzgó hirdetésére s egyházunknak nem azok a korszakai voltak a legáldottabbak, mikor anyagi helyzete zavar-talan volt az egyház szolgálóinak, hanem azok, amikor az anyagi bajok és külső nehézségek dacára kellett Isten beszédét szólani. Azért most is, mint mindig, az első kiinduló pont az Ige szolgáltatásának munkájában *magának a lelkipásztornak* s általában az egyházi szolgálóknak hívó, alázatos, Istennek átadott és neki engedelmes élete. Maguknak az Ige szolgálóinak kell *vlsszatérniök az Igéhez*, ha másokat oda akarnak vezetni s aki szomorúsággal látja hogy Isten ügye milyen nehézségekkel küzd kint a világban, elő-szór azokat a nehézségeket igyekezzék legyőzni, amelyekkel Isten ügye az ő lelkében küzd. Meg vagyok győződve róla, hogy ha komolyabban felajánlottuk volna Istennek a magunk életét, ha jobban reá bíztuk volna az ügyet, ha a saját életünkhöz engedtük volna jobban szólani Isten Igéjét, akkor Isten is inkább engedte volna, hogy másokhoz szólhassuk azt s hogy ez az Ige megtalálja másokhoz is az utat. Imádkozó és Igével foglalkozó szolgálókra van szüksége most Istennek.

A másik, amire az Ige szolgálatára való alkalmasságunk szem-

pontjából szükség van: az *alapos és folytonos továbbképzés*. Ma úgy látszik, hogy a tudományos munka iránti érdeklődés fellendülőben van a theologiai hallgatók és lelkészek között. Sajnos, itt nem általános fellendülésről, csak egyesek fokozottabb érdeklődéséről beszélhetünk, pedig a tudományos teológia kérdései iránti érdeklődés, ha nem is ezekben kifejtett alkotó munka, nem keveseké, némelyeké kell, hogy legyen az egyházban, hanem mindenké. Ez az egyik nehézség, amit ezen a téren látunk. Egyesek tudományos érdeklődésének felébredésével szemben ott állanak sokan, akik a nekik adott tehetséget, az elsajátított tudományt nem használják fel, nem látva azt, hogy erre nemcsak a maguk érdekében van szükség, hanem szükség van az egész munka szempontjából. Viszont egy másik jelenség az, hogy sok esetben a theologiai érdeklődést kiszorítja más, nem theologiai kérdések iránti érdeklődés sokak lelkében. Ez a foglalkozás, a tudományos munka bármily faja iránti tiszteletünk mellett is azzal a veszéllyel jár, hogy az Ige szolgálatát kitolja az illető lelkéből, hogy elveszti azt az egyetlen szempontot, ahogyan a dolgokat és kérdéseket neki néznie kell s a kérdéseket nem theologiai szemmel, hanem világi tudományok szemével nézi. Így az egész munkában könnyen bekövetkezhetik egy veszedelmes eltolódás humanisztikus irányban, mint ahogy már ennek jelei is vannak.

Szükséges a *lelkipásztorok közösségének*, a lelkészi értekezletnek is ebből a célból való megújulása. A lelkészi értekezlet, mint látszik, nem képes adni, talán nem is feladata, a lelkészek baráti közösségének olyan formáját, amelyben a legközvetlenebb kérdések megtárgyalásra kerülhessenek, de szükséges, hogy több legyen, mint kari érdekek és szempontok ébrentartója, legyen olyan *munkaközösség*, amelyben a közös munka kérdéseit komoly elvi alapozással tudják megtárgyalni, amelyben a lelkészek közösen vesznek részt egy munka elvégzésében, amely közösség Isten előtt való hordozása a munkának és az ügynek. Adjon alkalmat, sőt kényszerítse a tagjait az elmélyülésre, kérdésekről való gondolkodásra, a felmerülő problémáknak komoly formában és elvi alapon való megtárgyalására s jelentsen a tagok számára minden összefüggés igazi gyarapodást és erőmerítést, az Ige felől való közös és építő beszélgetést és együttes imádkozásra való alkalmat.

A munkára való ezen belső előkészülésen épülhet fel a *munka maga*. Meg kell látnunk azt, hogy az *egyház munkája egységes munka*. Az egyháznak nem többféle munkája van, egyik fontosabb, a másik kevésbé fontos, nem sok feladata, amelyek közül az egyiket teljesíti, a másikat elhanyagolhatja, hanem egyetlen feladata és egyetlen munkája: az Ige szolgálata. Ezt Isten bízta az egyházra és jaj az egyháznak, ha ezt, bármikor és bármiért odaadja, erről lemond, ennek a teljesítésében lustává vagy félenkké válik, látva a vele szemben álló bűn hatalmát, ettől gyáván visszavonul. Az Ige szolgájának egy kötelessége van: hirdetni Isten megváltó

ízenetét, olyan módon és olyan eszközökkel, amiket Isten eléje állít. *Sem a munka formáitól, sem annak külső eszközeitől nem függ sem maga az ízenet, sem maga az ügy, amit szolgálni kell.* Lehet, hogy Isten elveszi tőlünk azokat a külső formákat, amelyekben az Ige hirdetése folyik, de Ige akkor is lesz és hirdetni akkor is kell, úgy és akkor, ahogyan Isten elénkbe adja. *Nem a lehetőségek teremtik az Ige hirdetésében a lelket, hanem a lélek teremti a lehetőségeket, nem a módszerek teremtik az Igét, hanem az Ige a módszereket és alkalmakat.* Ebből a szempontból kell néznünk azokat az akadályokat is, amelyeket a polgári hatóságok rendelkezései állítanak sokszor a munkánk elé. Le kell számolnunk itt két dologgal: Az egyik az, hogy a modern állam, amely a maga létének érdekében sokkal inkább igénybeveszi a polgárait, mint azt a régi államfelfogás tette, önvédelme és saját létének biztosítása szempontjából kénytelen korlátozni az egyház működésének bizonyos formáit. Ezeket a korlátozásokat egyrészt el kell fogadnunk, mint Isten által a munka elé állított korlátokat, amelyeknek engedni Istennek a felsőség tiszteletére vonatkozó parancsa alapján kötelességünk, másrészt viszont mindent meg kell tennünk annak megvilágítására a polgári hatóságok előtt, hogy egyházunk munkája az államnak Isten törvényében adott céljait nemhogy nem gátolja, de elősegíti. A másik az, hogy ezen akadályok dacára nem gátolta a polgári hatóság még eddig és bizunk Istenben, hogy ezután sem fogja magát Isten Igéjét, csak annak hirdetése bizonyos formáit és sem az Igét, de annak hirdetését sem szabad ezekkel a formákkal azonosítanunk. Annál inkább kell hinnünk Isten Igéjének erejében s annál többet kell imádkoznunk ez Ige győzelméért a lelkekben s az Ige hirdetésének alkalmiért és sikeréért, mert minél inkább és minél több formában szól Isten Igéje, annál szilárdabb lesz az a közösség is, amelyben élünk, amelynek fundamentuma csak Isten törvénye és annak való engedelmisség lehet.

Kötelességünk azért *keresni* mind jobban és buzgóbban azokat a *módokat*, ahogyan az Ige szolgálatát végezhetjük s megragadni ezeket, de mindig tudva azt, hogy csak Isten Igéje és semmi más, aminek hirdetésére ideállítottunk. Mindenféle más munka csak eszköz lehet arra, hogy Isten ügyét szolgáljuk.

Az egyház munkáiban *három vonás* az, amit érvényesíteni kell: először a munka *lelki karaktere*. Azt jelenti ez, hogy a munkának célja a lelkeket Istennek való engedelmisségre, átadásra vezetni. A mi munkánkban nem külső céljai vannak, sem politikai, sem gazdasági, sem kulturális, hanem az a célja, hogy a lélek megtalálja Istent a Krisztusban, hogy a maga életét mindenestől neki adja át. Az ige hirdetés minden formájában, kezdve a gyülekezeti prédikációtól végezve a pásztori munkán vagy a vasárnapi iskolán, ez az egyetlen cél s ennek nem szabad soha elhomályosulnia. Erre a munkára kell saját magunkat és segítőtársainkat is nevelni.

A másik vonása a munkának, hogy az *személyes*, azaz míg egyrészt igyekeznünk kell a gyülekezetben minden lélekhez eljuttatni az üzenetet, míg igyekeznünk kell, amíg csak lehet fenntartani azokat a szerveket, amelyekben ez a munka folyik, meg kell ezeket tölteni a személyes munka erejével és lélektől lélekig igyekezni elvinni az evangélium hirdetését. A lelkekre való személyes gondviselés, azok nehézségeinek és kérdéseinek hordozása, a tagoknak arra való nevelése, hogy egymás terhére hordozzák, hogy egymásért imádkozzanak, ezek olyan feladatok, amelyek által lehet csak igazán evangéliumi munkát végezni. A harmadik vonás az, hogy ez a munka *gyülekezeti* munka, azaz a munka ereje, súlypontja nem a központon van, hanem a gyülekezetekben. Amilyen komoly és öntudatos az ígéhirdetés az egyes gyülekezetekben, olyan lesz az egész egyházban, amilyen a gyermekek közötti munka a gyülekezetben, olyan erős lesz ez a munka az egész egyházban. Nem szabad felülről várunk minden támogatást, nem szabad másra bízunk magunkat. Isten a lelkipásztornak akkor, mikor az Ige hirdetését reá bízta, egyúttal önállóságot is adott, hogy a neki való felelősség tudatában dolgozzék ott, ahol van.

Végül, ha azokat a feladatokat nézzük, amelyek legközelebb várnak reánk, meg kell emlékeznünk egy pár egyetemesebb jellegű feladatról is.

Ilyen elsősorban *városi gyülekezeteink* dolga, amelyekben az egyháztagek nagy száma és a munkások kevés volta miatt állandó nehézségekkel kell küzdeni. Szükséges, hogy a városi gyülekezetek lelkészei egyszer külön tartsanak egy konferenciát éppen a saját gyülekezeteik kérdéseiről s keressék meg azokat a speciális módokat, amelyekkel éppen ott kell dolgozniuk. Súlyos kérdés a *konfirmációra való előkészítés* kérdése, amelyet alaposabbá és valószínűsággal neveléssé kell tennünk, mint amilyen most, hogy igazán megfelelhessen annak a célnak, amiért van. Nagy kérdés a *vallás-tanítás* kérdése s itt különösen az állami iskolába járó gyermekek számára történő vallás-tanítás, akiknél az anyag csökkentése és könnyebbitése, valamint a szórványokban lakó gyermekeknél, ahol a minimális anyag megszabása szükséges, amely munka már folyamatban is van. *Iratterjesztésünk*, amelyre ma nagyon nagy feladatok várnak, szintén egyik emésztő, régóta húzódnó kérdése egyházunknak, amit ha meg nem oldunk, saját magunk dobtunk el egy Isten által adott eszközt a kezünk közül. Fontos kérdés megszervezésben az *egyházi törvényhozásunk* ügye, amelyre vonatkozólag nagyon sürgős lenne a zsinat összehívása és egyházunk egész sereg függő kérdésének, amelyek most rendezve nincsenek, rendezése és szabályozása. Nagy kérdés az *egyházi fegyelmezés* kérdése, amelyet egy szabályzattal megoldottunk véltünk, holott a valóságban ma is olyan égő seb, mint eddig volt s az egyház *anyagi helyzetének* az Isten Igéje szerinti megoldása, ami különösen városi gyülekezeteink súlyos kérdése.

Az egyház élete mindig küzdelmek és nehézségek között folyik ezen a világon, de a kötelessége az, hogy ezekben mindig Isten ügyére nézzen és azért harcoljon az egyetlen ellenség, a bűn ellen. Ezt a harcot kell folytatnunk ebben az évben is és hisszük, hogy ha ez igazán a hit szép harca lesz, nem a magunk erejében, hanem Isten kegyelmében bizva indulunk neki és ha magunkat arra bizzuk, aki az egyháznak a Feje, ez a harc és ez a munka nem lesz hiábavaló.

I. L.

A „Vasárnapiskola”, ifjúsági munkánk őse

Dr. Nagy Géza egyháztörténelmi dolgozatai között különös jelentőségűek azok, amelyek egyházunk multjában a belmisszió gyökérszárait keresik. (A ref. nő képe a reformációtól a napjainkig. Kenessey Béla, mint a belmisszió apostola. Tizenöt év a lelki egyház szolgálatában.¹ Munkája úttörés, az első bizonyságokat szolgáltatja ama elvitathatlan tételéhez, hogy „a belmissziói munka egyházunk területén már a reformáció kora óta folyik, ha nem is abban az öntudatos és szervezett formában, mint napjainkban.”²

E kutató munka általában vett jelentősége és fontossága még fokozódik egyházunk ifjúsági munkájával kapcsolatban. Ugyanis a mai IKE-munkánk az, amit a legtöbb támadás ér azzal az indoklással, hogy külföldről importált és a magyar ifjúság lelkületétől idegen törekvés. Ezzel kapcsolatban, amellett, hogy rámutatunk az emberi természetnek minden evangéliumi törekvéssel s áltaiában az Igével szembeni minden idegenkedésére s módszerek és formák másodlagos jelentőségére, igen fontos utánajárni és tisztázni, hogy az ifjúság evangélizálásának milyen módjait gyakorolták az egyes gyülekezetekben lelkipásztor-elődeink. Mert bizonyos, hogy minden korban voltak az ifjúságért fokozott felelősséget érző, missziói lelkületű pásztorok, kik nem elégedtek meg a vallástanítási, konfirmációi és gyülekezeti, istentiszteleti alkalmakkal, hanem kerestek és találtak utat arra, hogy gyülekezetük ifjúságával, különösen annak érdeklődőbb vagy veszélyeztetettebb rétegével külön is foglalkozzanak. Ilyen lehetett mindenekelőtt a személyes pásztoráció. Hogy azonban közösségi módja is volt az ifjúság sajátos lelkigondozásának, arra mutat az a tény, hogy egyházunkban ősi szokás volt és sok helyen mindmáig megvan az ifjúságot a vasárnapi (rendesen délelőti) istentisztelet után a templomban visszatartó és külön oktató rendszer. Ez többnyire a konfirmáltak továbbnevelése volt (lényegében a mai ifj. bibliakör őse), olykor csak énektanításra szorítkozva, teljes formájában pedig katekhizáló jellegű „vasárnapiskola” (nem vasárnapi iskola!) névvel.

Az első rendszeres magyar ref. kateketika, a Kolos Dánielé,³ már a módszerét is igyekszik megállapítani ennek az ifjúsági munkának. Ime, amiket róla mond:

¹ L. „Akik közziklára építettek” c., az Ifjú Erdély kiadásában megjelent könyvét. Kv. 1938. (Ára 150 lej.)

² I. m. 213. o.

³ Kateketika. Sárospatak. 1862. 123. §.

„Más módjai a vasárnapiskolai katekhizációnak.

Lehet más eljárást is követni, például azon evangéliumi szakaszt vagy cikkelyt vevén fel olvasmányul, melyben a fő próbáló hely fekszik s azt folytonos, de nem hosszadalmas magyarázattal addig kísérni, míg a szükségelt helyre érünk, melynek értelmét legtüzetesebben adván, átmegyünk a belőle kivont s káténkban felvett hit vagy erkölcsi igazságra, melyet a fentebb írott módon magyarázván, alkalmazván, ihletett ajánlattal zárhatunk be. Sőt ha valamely erényt, bünt, isteni tulajdonságot, munkát, ünnepi szertartást sat. akarunk tárgyalni: annak vagy valamely személyhez kötött leírását, vagy törtérel előállását, menetét vagy szép-előadását tartalmazó szentírásbéli hely felolvasatásával kezdhetünk tárgyalásához, hol a szöveget teljes összefüggésében elemezvén, akkor térünk át azon napi szakmánk — penzumunk — hit és erkölcsi fejtegetésére, midőn az az előzményekből mintegy önként folyva ajánlkozik és szinte kívánja, hogy róla többet tudjunk.

Jézus élete történelmének alapuló hitcikk tárgyalásánál, nem egyes hely vagy egy író előadása, hanem az egész történet összefüggő olvastatása, sőt a parallel helyekkel összehasonlítása után kell a hitigazságot megalapítanunk, kifejeznünk, szorgalmasan kijelölve felolvasás közben a fontosabb eseményeket, jelentőbb mondatokat, melyekhez, mint alapokhoz kötendjük észrevételeinket, lehozásunkat. És midőn a történelem lefolyását saját felfogásuk, sztillok szerint szabad lesz ismételnök: ezeket az eredeti szöveg szerint kell tőlük kívánnunk. Hasonlóan járhatunk el hosszabb és tartalmas parabolák tárgyalásánál is.“

Érdemes lenne arra hivatott történészeknek utánanézni, hogy mennyiben volt ez a munka a gyakorlatban elterjedve s egyáltalán hogyan gyakorolták lelkipásztor-elődeink az ifjúság közti sajátos pásztorációt és missziót. E helyen még csak annyit, hogy az ifjúságnak az istentisztelet után a templomban való visszamarasztalását s velük való e legegyszerűbb külön foglalkozást minden lelkipásztornak minden helyen alkalma és lehetősége van megkezdni s ezzel igazán sajátos örökséget vesz át és visz tovább egyházunkban.

Az bizonyos, hogy a legnehezebb (de talán egyben legfontosabb) belmissziói munkaág, ifjúságunk gyülekezeti missziója és gondozása, ebben a formájában se lesz, különösen eleinte, könnyű, még ha csupán énekgyakorlásra szorítkozunk is és lesznek, akik könnyebbnek fogják találni ezzel szemben is valami indoknak kitalálását, de Isten Leike változatlanul erős és csodákat termő tud lenni ebben is.

H. J.

Dr. Ravasz László:

Hit és engedelmosseg

Prédikációk, beszédek, cikkek, előadások. 350 oldal. Ára 180 Lei.

Hazafelé.

Elmélkedések és imádságok nők számára. Finom indiai papíron előállítva ára: **200 Lei.**

LÁSZLÓ DEZSŐ:

Az anyaszentegyház élete és szolgálata

A kb. 180 oldalas könyv tartalmazni fogja: 1. Theologiai alapvetés. 2. Az egyházról. 3. Az egyház munkáiról (az igehirdetés, szeretetszolgálat, egyházi fegyelmezés, egyházkormányzás, az egyház theologiai munkája). 4. Az egyház munkásairól. 5. A gyakorlati theologia alapkérdései. — Előfizetési ára az összeg előzetes beküldése esetén 90 Lei. Utánvétellel sokkal drágább.

Zengjen hálaének

A VII-ik bővített kiadás tartalmazza a régi énekeken kívül a pályadíjat nyert IKE indulót, valamint 25 újabb éneket. Ára 10 L. Megrendelhetők az „Ifjú” kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theol.

Kagawa

a nagy japán keresztyén. Irta: Imre Lajos. Ára 8 Lei.

Moody Dwight

Mozaikok egy világmisszionárius életéből. Irta: Dr. Horváth Jenő. Ára 6 Lei.

Uram taníts minket imádkozni

Irta: Dr. Horváth Jenő. Ára 5 Lei.

A mi dalaink

ifjúsági daloskönyv második bővített kiadása. Ára 15 Lei.

A Kiáltó Szó könyvei:

1. sz. **A mi egyházunk.** Írták: Biró Sándor, Borbáth Dániel, dr. Imre Lajos, László Dezső, dr. Tavaszy Sándor és Zágony Anna. 88 oldal. Ára 18 Lei.

E könyv tartalma: I. *Az amit mindenkinek tudnia kell egyházunkról.* 1. Az egyház Krisztus teste. 2. Egyházunk hitvallása. 3. Miben különbözik a mi egyházunk a többi egyházaktól. 4. Egyházunk alkotmánya. 5. Egyházunk hatóságai. 6. Egyházunk statisztikája. 7. Az ardeali református egyház kialakulása

II. *Az ardeali ref. egyház iskolái.* a) Elemi iskolák. b) Középiskolák. c) Főiskolák.

III. *Szeretintézményeink.* 1. Diakonissza intézetünk és kórháza. 2. Árvaházunk. 3. Aggmenházaink. 4. Szeretetházaink.

IV. *Egyházunk missziói munkái.* 1. Egyházunk belmissziói munkái. 2. Az IKE munkája. 3. Az ardeali ref. Leányszövetség. 4. Nőszövetségi munka. 5. A férfiszövetségekről. 6. Iratterjesztéseink. 7. Sáfársági mozgalom. 8. Egyházunk külföldi missziói munkája.

V. *Egyéb egyházi munkák.* 1. Egyházunk időszaki sajtója. 2. A Károli Gáspár Társaság.

2. sz. **Egészségügyi Tanácsadó.** Az ardeali magyar nép számára. Írta: dr. Jancsó Béla. 66 oldal. Ára 10 Lei

3. sz. **Szórványainkról.** Írták: Földes Károly, Gergely Ferenc, Horváth Jenő, Kovács Pál, Sass Kálmán és Szigethy Béla. 148 oldal. Ára 28 Lei.

E könyv tartalma: 1. A szórványkérdés hunedoarai szemmel. 2. A ciucmegyei ref. diaszpóramisszióról. 3. A regáti misszió. 4. A királyhágómelléki ref. egyházkerület szórványai. 5. A mezősegyházi szórványok. 6. A megoldott kévek. A nagysajói egyházmegye szórványai.

4. sz. **Két tűz között.** A református egyház a modern magyar irodalom tükrében. Írta: László Dezső. 48 oldal. Ára 14 Lei.

5. sz. **Isten Igéjének szolgálata.** Írta: Barth Károly. Fordította: Pilder Mária. Ára 10 Lei.

6. sz. **A Reformáció mint döntés.** Írta: Barth Károly. Fordította: Pilder Mária. Ára 10 Lei.

7. sz. **Isten akarata és a mi kívánságaink.** Írta: Barth Károly. Fordította: Pilder Mária. Ára 10 L.

8. sz. **A református tan, annak lényege és feladata.** Írta: Barth Károly. Fordította: M. Nagy Ottó. Ára: 18 Lei.

Megrendelhetők az „Ifjú” kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia